

המוכר את הספינה פרק חמישי בבא בתרא ע"א.

עין משפט נר מצוה

כפ א מיי פ"ה מהל'
מעילה הלכה א'
ב ג ד ה ו ז ח ט י יא יב יג יד יו יז יח יט כ כב כג כד כה כו כז כח כט ל לז לו לז לט

רבינו גרשום

שאניה צריכה נידוח. זו
אש של גיהנם: עד דעבר.
האש: מאי דבעי. שאין
מי שיכבה: מהאש יצאו.
מאש של תורה יצאו
ברכות מימינו אש דת
למו: והאש של גיהנם
תאלם: מדרך השכל.
מן התורה: פ"סקא מבר
אשפה. מקום נמוק ג"ש
שמתאספין לשם הובל:
גן הגם. כמ"ש מעילה:
הקדיש בור מלא מים. ראוי
לברק הבית כדי לעשות
חומר לתקן הבית ולא
למנוח דלא קא עבדי
נטוח המים כי אם ממי
שילוח דנובעין הן. ולא
מירוחין בשר המזבח אלא
מאמת המים שהיה בבורה:
אשפה מלאה זבל. לא
חזי לברק הבית דלא חזי
לתקן בנין במקום אבן
ולא למנוח: שובך מלא
למנוח דבכוריה לא חזי
עולה ולא לברק הבית.
דלא חזי לשקטי בנין:
אילן מלא פירות. לא חזין
הפירות לתקן בנין ולא
למנוח דבכוריה לא חזי
קובין כלום על המזבח כי
אם לפני המזבח דתבתי
והנחתו לפני מזבח ה'
וגר וכוון הוא אכיל להו.
והו"ו: שדה מלאה עשבים
לא חזי לא לברק הבית
ולא למנוח. ואם הקדיש
מכל הני כלום מועילין
בהן ובהם שבתוכן הואיל
דקדיש להו בכח"מלאין.
אבל הקדיש בור ואח"כ
נתמלא מים וכו' מועילין
בהם ואין מועילין במה
שבתוכן משום דבשעה
שוקדיש ליתנייהו כל הני:
אם אומר המקדיש
את השדה ואת האילן
מועילין בהן ובגידוליהן
מפני שהן גידולי הקדיש.
ובגופיהו דהקדיש נפקין.
אבל בור ואשפה ושובך
אם הקדישן ריקנין ואח"כ
נתמלאו אין מועילין בהן
הואיל דלא מגופיהו קאמי:
דדברי ר' יוסי בשדה ואילן.
דמועילין משום דגופיהו
של שדה ואילן קאמי
הפירות גופיהו: מכלל
דפליגי. ר' יהודה אפי'
בשדה ואילן דאין מועילין
בשדה ואילן דקרקע
גינה. אבל בור ושובך
קאמי. ונראין דדברי: אלא
הא קשיא לי. מהקאמר רבי
נראין דדברי של רבי יוסי
בשדה ואילן מכלל דר'
יוסי פליגי אפי' בבור ושובך
עליה דר' יהודה דמועילין.
והיכי מצית למימר הכי והא
נראין שדה ואילן לתוריהו:
קאמר דמועילין מכלל דלא
פליגי בבור ושובך. וכי
תימא דהאי פליגי ר' יוסי
אפי' בבור ושובך דר'
יוסי דלא נקוט אלא שדה
ואילן לתוריהו לדברי דר'
קאמר לדידי אפי'
בבור ושובך מועילין אפי'
דלאו מגופיהו קאמי. אלא
ליריך דאמרת דבביתו אין
מועילין אודי לי זה מיהא
בשדה ואילן דגופיהו
קאמי (א) ואין מועילין בהם.
אלא הכי קאמר רבי נראין
דברי ר' יהודה לר' יוסי
בבור ושובך שנתמלאו דאין
מועילין בהם. שר' יוסי
לא נחלק וכו'. ולא תימא
ונראין דברי ר' יוסי אלא
ונראין דברי ר' יהודה לר'
יוסי: ת"י הקדושין. האי
בור ושובך ושה ואילן
ריקנין ואח"כ נתמלאו:
דחנא קמא. דר' אלעזר
סבר לה כר' יהודה דאמר

מועילין בו. פי' צקונט' שיש מעילה במה שהינה חפצו צבור ואין נראה לר"ת דלומר שהשולל (ג"עין דף נג.) וצפרק קמא דסנהדרין (דף טו. טז.) וס' דהמקדיש עבדו אין מועילין בשערו משום דאיתקא לקרקעות אלמא דאין מעילה במחומר^א ואמר נמי צפרק ולד חטאת (מעילה דף יג. וס' ד"ה ומועילין

השך קלעילין צדקה הקדש מעל ואלמר שמע מינה אצק מעלי לה שממע דוקא אצק שנתלש כנר אצל מחמת השדה לא מעל כיון שהוא מחומר ואר"ת דשייכא מעילה צבור כיון שעקר חוליה מן הצבור והנהה ממנה^ב: ואין מועילין במה שבתוכו. דלא אמרינן שיקנה חצר הקדש כמו שקונה חצר הדיוט ולכן חזר הקדש יד איתרצאי ולא מילניו יד להקדש: דברי רבי יהודה. ל"ג שאינו צדק המעשה צדקת מעילה (דף יג.) והא דקמתי רבי צברייתא נראין דברי רבי יהודה יודע היה רבי דרבי יהודה היא: בשלמא נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך בו. אין להקשות אמאי צלמא הוא דקאמר נראין מכלל דר' יוסי פליגי עליה צבור ושוכן ורבי יוסי לא פליגי אלא צדקה ואילן דודאי נראין דברי רבי יהודה צבור ושוכן ניהא דמאי לפרש שאף ר' יוסי לא נחלק אלא צדקה ואילן אצל נראין דברי רבי יוסי וצדקה ואילן אי אפשר לקיים רבי יוסי לא נחלק נראין: דברי קאמר נראין דברי רבי יהודה בו. ואיתרצאי רבי לאשמעי' דלא ניימא לדבריו דר' יהודה קאמר ליה: ואי

נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך ואילן אלא נראין דברי רבי יוסי בשדה ואילן מכלל דפליגי בבור ושובך והא רבי יוסי שדה ואילן קאמר וכי תימא לדבריו דרבי יהודה קאמר והתניא אמר רבי יוסי אין אני רואה דברי של ר' יהודה בשדה ואילן מפני שהן גידולי הקדש בשדה ואילן הוא דאינו רואה הא בבור ושובך רואה הכי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושובך שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן בהן ואין מועילין במה שבתוכן רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אף מועילין במה שבתוכן אמר רבה מחלוקת בשדה ואילן דתנא קמא סבר לה כרבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כר' יוסי אבל בבור ושובך דברי הכל מועילין בהן ואין מועילין במה שבתוכן א"ל אביי ואלא הא דתניא הקדישן מלאין מועילין בהן ובמה שבתוכן ורבי אלעזר ברבי שמעון מחליף ואי

עד נופת. כלומר אש שנופחה מעלמו כדכתיב תאלכוהו אש לא נופח (איוב ט): שהדאי נשמעו. כמו ודאזון נפש (דברים כח) ולאדיע [את] נפשך (שמואל א ב): עד דעבד. קודשא צריך הוא מאי דבעי למיעבד לרשעים לעולם הבא דאילו לטרדם לעולם הזה. עד דריש ליה עד דעבד ומיעבד עדיש ליה מאי דבעי ובלשון קצר: מהאש יאלו. מן התורה פירשו דכתיב (וימיה כג) הלא כה דברי כאש וכתיב (דברים לג) מימינו אש דת לנו ופסוק הוא צירמיו: רפאים בעמקי שאול. כפל לשון הוא: סגן הסם. בנפ' מעילה פ"ג: כל הראוי למנוח ולא לנדק הבית. כגון שור וכבש ועו תמימים דלמפתים תמימים לנדק הבית עובר צעשה וכן תורים וצני יונה סולת ולבונה ויין ושמן כל הני גופן ראו למנוח ואינו ראו לנדקן צבנין: לנדק הבית ולא למנוח. כגון וזב ווסף ואצנים יקרות וכיוצא בהן: לא לזה ולא לזה. כגון חלז גזינה מוריים אשפה עשבים וכיוצא בהן. וכל הני דקמתי ראשון ראשון חסוד דקדשי מוצה חסידי מקדשי דק הבית וקדשי דק הבית חסידי דמיס שאין ראין גופן לא למנוח ולא לנדק הבית אלא לימכר וליקח דמיהן זרכי מוצה או דק הבית הכל כמו שפירש צעשה שהקדיש הלך לן או אף זו קמתי ללא מיבעי' הני קמתי דחמירי דמועילין במה שבתוכן אלא אפילו הני צתראי מועילין נמי במה שבתוכן: צור מלא מים. כשהקדיש לא הוציז אלא את הצבור: מים. לראוין לנדק הבית לעשות טיט ולא למנוח דמיס מכוסין פסולין לניסוך המים וגם אין מדיחין צער הקרבנות אלא מאמת המים שבעזרה: אשפות מלאות זבל (א) לא למנוח ולא לנדק הבית: מלא ויוסי. ראי למנוח ולא לנדק הבית דלא חזי לשקטן צבנין והשוכן עממו לא הוקדש אלא לדמיו דאם עוקרין אותו ממקומו ליתנו צבנין זה הפסד גדול שהשוכן נמכר ציבור ועוד כל הני דקמתי למנוח ולא לנדק הבית כו' אמר צדקת קאי וה"ק לא מיבעיא אי הוה מה שבתוכו קדשי מוצה דקדישי אלא אי הוה נמי קדשי דק הבית קדשי: אילן מלא

עד נפח עד שתבא אש שאינה צריכה ניפוח עד מידבא עד שתדאיב נשמתן ואמרי לה עד דעביד מאי דבעי אמר רבי יהודה אמר רב כל הפורש מדברי תורה אש אוכלתו שנאמר ונתתי [את] פני בהם מהאש יצאו והאש תאכלם כי אתא רב דימי א"ר יונתן כל הפורש עצמו מד"ת נופל בגיהנם שנאמר אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא גיהנם שנאמר ואל ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרוואיה: מוכר אשפה מוכר זבלה וכו': (ב) תנן התם אכל הראוי למנוח ולא לברק הבית לברק הבית ולא למנוח לא למנוח ולא לברק הבית מועילין בהן ובמה שבתוכן כיצד הקדיש בור מלאה מים אשפות מלאות זבל שובך מלא וינים שדה מלאה עשבים אילן נשוי פירות מועילין בהן ובמה שבתוכן אבל הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים אשפה ואחר כך נתמלאה זבל שובך ואח"כ נתמלא וינים אילן ואחר כך נשא פירות שדה ואחר כך נתמלאה עשבים מועילין בהן ואין מועילין במה שבתוכן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר המקדיש את השדה ואת האילן מועילין בהן ובגידוליהם מפני שהן גידולי הקדש תניא אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך ודברי ר' יוסי בשדה ואילן האי מאי בשלמא נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך דפליגי אשדה ואילן אלא נראין דברי יוסי בשדה ואילן מכלל דפליגי בבור ושובך והא רבי יוסי שדה ואילן קאמר וכי תימא לדבריו דרבי יהודה קאמר והתניא אמר רבי יוסי אין אני רואה דברי של ר' יהודה בשדה ואילן מפני שהן גידולי הקדש בשדה ואילן הוא דאינו רואה הא בבור ושובך רואה הכי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושובך שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן בהן ואין מועילין במה שבתוכן רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אף מועילין במה שבתוכן אמר רבה מחלוקת בשדה ואילן דתנא קמא סבר לה כרבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כר' יוסי אבל בבור ושובך דברי הכל מועילין בהן ואין מועילין במה שבתוכן א"ל אביי ואלא הא דתניא הקדישן מלאין מועילין בהן ובמה שבתוכן ורבי אלעזר ברבי שמעון מחליף ואי

לא למנוח ולא לנדק הבית דלצנין לא חזי ולקרבן נמי לא חזי כדכתיב כל שאור וכל דבש לא תקטירו (ויקרא ז) וצבורים לכהן כתרומה: שדה מלאה עשבים. עשבים לא חזי לא למנוח ולא לנדק הבית: מועילין צבן. אש נהנה מהן שדה פרוטה כגון הצניע חפצו צבור או הוריד שם חמית של מים לקרר וכן אש תלה חפצו צבילין או נתן יונים צבונה והניח זבלו במקום אשפתו: ובמה שבתוכן. אש נהנה מגופן שאלו מן הפירות וכן היונים שמהם צדקה וכו' ורבי יהודה א"ר יונתן כל הפורש עצמו מד"ת נופל בגיהנם שנאמר אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח ואין רפאים אלא גיהנם שנאמר ואל ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרוואיה: מוכר אשפה מוכר זבלה וכו': (ב) תנן התם אכל הראוי למנוח ולא לברק הבית לברק הבית ולא למנוח לא למנוח ולא לברק הבית מועילין בהן ובמה שבתוכן כיצד הקדיש בור מלאה מים אשפות מלאות זבל שובך מלא וינים שדה מלאה עשבים אילן נשוי פירות מועילין בהן ובמה שבתוכן אבל הקדיש בור ואחר כך נתמלא מים אשפה ואחר כך נתמלאה עשבים מועילין בהן ואין מועילין במה שבתוכן דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר המקדיש את השדה ואת האילן מועילין בהן ובגידוליהם מפני שהן גידולי הקדש תניא אמר רבי נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך ודברי ר' יוסי בשדה ואילן האי מאי בשלמא נראין דברי ר' יהודה בבור ושובך דפליגי אשדה ואילן אלא נראין דברי יוסי בשדה ואילן מכלל דפליגי בבור ושובך והא רבי יוסי שדה ואילן קאמר וכי תימא לדבריו דרבי יהודה קאמר והתניא אמר רבי יוסי אין אני רואה דברי של ר' יהודה בשדה ואילן מפני שהן גידולי הקדש בשדה ואילן הוא דאינו רואה הא בבור ושובך רואה הכי קאמר נראין דברי רבי יהודה לרבי יוסי בבור ושובך שאף רבי יוסי לא נחלק עליו אלא בשדה ואילן בהן ואין מועילין במה שבתוכן רבי אלעזר ברבי שמעון אומר אף מועילין במה שבתוכן אמר רבה מחלוקת בשדה ואילן דתנא קמא סבר לה כרבי יהודה ורבי אלעזר ברבי שמעון סבר לה כר' יוסי אבל בבור ושובך דברי הכל מועילין בהן ואין מועילין במה שבתוכן א"ל אביי ואלא הא דתניא הקדישן מלאין מועילין בהן ובמה שבתוכן ורבי אלעזר ברבי שמעון מחליף ואי

א) מעילה יג. ע"ש, ב' ע"ש, ג' ע"ש
נמכר במקומו יוקדש ד"ק.

תורה אור השלם

- 1 ורתתה את פני הקדש מהאש יצאו והאש תאכלם וירעתם כי אני יי בשומו את פני הקדש: יחזקאל טו ז
- 2 אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינוח: משלי כ טז
- 3 ולא ידע כי רפאים שם בעמקי שאול קרוואיה: משלי ט ז

הגהות הב"ח

(א) רשב"ם ד"ה אשפות מלאות זבל אין מועילין למנוח: (ב) ד"ה אין מועילין וכו' דמ"מ אין ממושת דהקדש:

מוסף רש"י

בור מלאה מים. ראו לנדק הבית לעשות בו טיט, ולא למנוח, ולניסוך המים נמי לא חזי, שאם היו מנסכין אלא ממי השולת שכן מים חיים (שולחן א"ר). אשפות מלאות זבל. היא ענמה איה ראויה לא למנוח ולא לנדק הבית (שם). אילן מלא פירות. אמר לי רבי דהאי אילן הוא גפן ורואי למנוח ולניסוך אילן ואינו ראויה לניסוך לפי שעלי גפן נקדן סן ואינו ראוין לשום ניסוך וצבורים שני מיתקומה שהרי אינם קרבין לגבי המנוח (שם). שדה מלאה עשבים. אינה ראויה לא למנוח ולא לנדק הבית (שם). ואין מועילין במה שבתוכן. דברי ותמלא מים וכל הני חזי גידולין (שם). ר' יוסי אומר כו'. לא פליגי אלא אהני פתח, דמקום צדק אמר אף מועילין בשמה שבתוכן, שהשכימו לאחר שהקדשו, ור' יוסי סבר המקדיש שדה או אילן מועילין בגידוליהם, הואיל וזבלו משם הקדש, אבל בור ואשפה ושובך דלא גידולי ניהו לא פליגי ר' יוסי (שם).

מוסף תוספות

- א. דבפ' הנהגה (מעילה יח): ליפנין מעילה חטא חטא מתרומה. חוס' גיעין לט. מת"ה. ענבא.
- ב. ואפשר להעמידה בישל ליהן כותלי בנין ותלה בהן ויש מעילה בתלוש ולבסוף חבירו דבמזבח בישלה חי מועילה (כ). רמב"ן.
- ג. וק"ל והא כשואב שם זכה בו ההקדש מרין חצר, [ו]ר"ל רע"ב.

לעיל דאין מועילין ור"א סבר לה כר' יוסי דהואיל דגופיהו דהקדיש הן מועילין אבל בור ושובך דלאו מגופיהו קאמי דברי הכל וכו': ור"א בר"ש מחליף. דאין מועילין במה שבתוכו (א) הכי קאמר וכו'